

AANDACHTSPUNTEN BIJ AFLEVERING OOGMEDICATIE

Algemene aandachtspunten & adviezen bij aflevering oogmedicatie

- Oogdruppels worden afhankelijk van de aard van de oogaandoening één of meerdere malen per dag toegediend in een dosering van één druppel per keer in de conjunctivaalzak (= cul-de-sac) van het aangedane oog (resp. ogen). Het toedienen van meerdere druppels tegelijk heeft geen zin, omdat de conjunctivaalzak niet meer dan één druppel kan bevatten. [*Farmacotherapeutisch Kompas*]
- Patiënten die 2 soorten oogdruppels op hetzelfde tijdstip moeten gebruiken:
 - laat minstens 5 minuten tussen beide toedieningen (bij toediening direct na elkaar kan het ene preparaat het andere verdunnen + is er mogelijk nog geen plaats voor de 2de druppel in de conjunctivaalzak) [*British National Formulary*]
 - laat de patiënt eerst de oogdruppel toedienen waar hij het minste irritatie van ondervindt, zo voorkomt men dat door de eventuele tranenvloed de actieve stoffen van de oogdruppels te snel verloren gaan [*www.apotheek.nl*]
- Patiënten die zowel een oogdruppel als een oogzalf moeten gebruiken: dien eerst de oogdruppel toe en 5 minuten later de oogzalf. [*British National Formulary*]
- Het risico van systemische bijwerkingen wordt tegengegaan door na toediening de ogen gesloten te houden (zonder knippen) en dichtdrukken van het nasolacrimale kanaal ter hoogte van de binnenste ooghoek gedurende minstens 1 minuut. [*BCFI*]
 - Sluiten van het oog verhoogt de contacttijd van het geneesmiddel met het oog, en aldus de intraoculaire absorptie.
 - Dichtdrukken van het traankanaal vermindert de afvoer van de oogdruppels naar de neus, waardoor de systemische absorptie via de nasale mucosa (= omzeilt first-pass effect) afneemt en dus ook het risico op systemische bijwerkingen daalt.
- Volgende preparaten zijn oogsuspensies:
 - Corticosteroiden: Fluacort[®], Flucon[®], FML Liquifilm[®], Maxidex[®], Pred Forte[®], Vexolon[®]
 - Corticosteroiden + antibiotica: Maxitrol[®], Predmycin P[®], Terracortril + Polymyxine B[®], Tobradex[®]
 - Anti-allergica: Livostin[®]
 - Antiglaucommiddelen: Azarga[®], Azopt[®], Betoptic S[®]

Adviseer de patiënt bij aflevering van één van deze producten om het flesje te schudden of om te zwenken voor gebruik (en noteer dit advies ook op de verpakking).

- Veel oogpreparaten mogen slechts 1 maand na opening van het flesje gebruikt worden. Check de SKP voor de specifieke bewaartermijn (en bewaartemperatuur) van elke specialiteit. Adviseer de patiënt om de datum van opening van het flesje op de verpakking te noteren en leg uit waarom oogdruppels niet langer mogen gebruikt worden (= oogdruppels 'bederven' snel). Zeg evt. ook dat restjes vervallen oogdruppels naar de apotheek mogen gebracht worden.
- De meeste oogpreparaten bevatten ook een bewaarmiddel. Bewaarmiddelen (vooral benzalkoniumchloride) kunnen, zoals de werkzame bestanddelen, aanleiding geven tot allergische

reacties, en kunnen de stabiliteit van de traanfilm verstoren. Bij patiënten met problemen in verband met de traanfilm of met allergische conjunctivitis zal dan ook de voorkeur gegeven worden aan producten die geen bewaarmiddel bevatten. De aanwezige bewaarmiddelen staan in het Gecommentarieerd Geneesmiddelenrepertorium bij de specialiteiten vermeld. [BCFI]

- Bij het indruppelen van oogdruppels mogen geen contactlenzen gedragen worden (omwille van het risico op accumulatie van het toegediende geneesmiddel of bewaarmiddel in de contactlens), tenzij het de bedoeling is de lenzen vochtig te houden. Commentaren Medicatiebewaking (versie 2014/15) stelt volgende adviezen voor:
 - Oogdruppels met benzalkoniumchloride: lens uitnemen en na 15 minuten weer terugplaatsen. Uitzondering: wanneer meer dan 3 maal daags moet worden gedruppeld dan mag de patiënt geen zachte contactlenzen dragen tijdens de duur van de behandeling.
 - Oogdruppels met andere bewaarmiddelen: lens uitnemen en na 5 à 10 minuten weer terugplaatsen.
 - Oogdruppels zonder bewaarmiddel en met geneesmiddel: lens uitnemen en na 2 à 3 minuten weer terugplaatsen.
- *N.B.: in de praktijk is het misschien handigst om standaard een wachttijd van 15 minuten te adviseren voor alle producten*
 - Oogdruppels zonder bewaarmiddel en zonder geneesmiddel (= producten bedoeld om de contactlenzen te bevochtigen): lens mag in het oog blijven.
 - Oogdruppels bij infecties: tijdens een ooginfectie de contactlens altijd uit laten tot ten minste 2 dagen na het verdwijnen van de infectieverschijnselen, zoals irritatie en roodheid. De contactlens dient te worden vervangen.

Meer details over gebruik van oogmedicatie bij contactlensdragers: zie Commentaren Medicatiebewaking 2014/15 blz. 1145-1148

- Gebruik van oogmedicatie tijdens de zwangerschap: zie Commentaren Medicatiebewaking (versie 2014/15) blz. 1014-1017.
- Gebruik van oogmedicatie tijdens de borstvoeding: zie Commentaren Medicatiebewaking (versie 2014/15) blz. 1089-1092.
- Prostaglandine-analogen worden bij voorkeur 's avonds toegediend. Reden: de intra-oculaire druk is het hoogst 's nachts en tijdens de vroege ochtend, en prostaglandine-analogen bereiken hun maximaal effect 8 à 12u na toediening. Dit betekent dat bij een avondtoediening de prostaglandine-analogen hun maximaal effect uitoefenen op het moment dat de intra-oculaire druk het hoogst is. Let wel, studies suggereren dat de therapietrouw bij een avondtoediening niet goed is. Besteed hier dus voldoende aandacht aan, bv. door de toediening te linken aan een vaste dagelijkse activiteit (bv. het avondmaal) of door gebruik te maken van een GSM-alert (bv. via de App Oogdruppelen, zie verder onder 'Hulpmiddelen voor instructie toedieningstechniek'). [<http://q-box.be/node/220>]
- Mydriatica en cycloplegica kunnen een tijdelijke visusdaling veroorzaken. Dit kan, afhankelijk van het gebruikte product, uren tot dagen na toediening aanhouden. Adviseer de patiënt om geen auto te rijden zolang hij last heeft van verminderd zicht. [BCFI]

Hulpmiddelen voor instructie toedieningstechniek

- Instructiefilmpje op www.apotheek.nl (> “Instructiefilmpjes”)
- Patiëntfolders (zie Minerva)
- App Oogdruppelen (www.oogziekenhuis.nl/oogdruppelapp): bevat stapsgewijze toedieningsinstructie + alert om de patiënt te herinneren wanneer hij moet druppelen.

Toedieningsproblemen en mogelijke oplossingen

- Moeite om het flesje te openen (de dop of de verpakkingfolie) → open het doosje al in de apotheek, verwijder de folie of zet de dop al iets losser zonder de fles te openen.
- Moeite om een druppel uit het flesje te knijpen → er bestaat hiervoor een hulpmiddel, nl. de Autosqueeze®. Dit hulpmiddel is in België echter niet verkrijgbaar via de groothandel. Het kan wel besteld worden via de webshop van de Nederlandse firma Spruyt-Hillen: <https://shop.spruyt-hillen.nl/> (zoeken op ‘autosqueeze’ ; productnr = 6100) (is wel meteen per 10 stuks te bestellen, kostprijs per 10 stuks is ±59.5 euro).

Autosqueeze®

Geschikt voor vrijwel alle plastic oogdruppelflesjes.

De Autosqueeze® wordt geadviseerd aan mensen die moeite hebben met:

- het vasthouden van het flesje (weinig grip);
- het knijpen in het flesje (kracht).

- Er komen te veel druppels ineens uit het flesje → laat de patiënt als oefening een druppel op een tissue vallen, zodat hij weet hoe hard hij moet duwen op 1 druppel uit het flesje te knijpen.
- Moeite om een druppel in het oog te mikken, moeite om het oog open te houden, of handen die te veel beven → er bestaat hiervoor een hulpmiddel, nl. de Eyot® (verkrijgbaar via de groothandel):

Eyot®

Geschikt voor de meeste kunststof oogdruppelflesjes en kunststof ooggeltubes. Niet geschikt voor oogzalf.

De Eyot® wordt geadviseerd aan mensen die moeite hebben met:

- het richten/positioneren van het flesje;
- het stilhouden van de druppelhand;
- het openhouden van het oog en niet knipperen.

De Eyot® is met één hand te gebruiken en heeft een aanstuurfunctie zodat u uw hoofd in de juiste stand houdt. De Eyot® steunt op het voorhoofd/jukbeen in plaats van de weke delen rond het oog. Het hulpmiddel is ook geschikt voor als u slechtziend bent.

De gebruikshandleiding van de Eyot® vindt u hier:

http://eyot.nl/nl/files/modellen/universele_rode_eyot/NLD.pdf

- Moeite om het hoofd achterover te houden tijdens het druppelen → adviseer de patiënt om op bed te liggen om de oogdruppels toe te dienen.
- Niet goed weten of er ook effectief een druppel in het oog is gevallen → laat de patiënt zijn oogdruppels in de koelkast bewaren (een koude druppel voelt men beter in het oog vallen); adviseer evt. om het flesje even voor te verwarmen met de handen zodat de druppel niet al te koud is want sommige mensen vinden dat dit pijnlijk aanvoelt.
- Moeite om het oogdruppelflesje boven het oog te brengen → laat zo nodig toediening door een andere persoon doen (indien mogelijk).
- Patiënt heeft last van systemische bijwerkingen of smaakt de oogdruppels in de keel → benadruk de instructie om na toediening het oog te sluiten en het traankanaal minstens 1 minuut dicht te drukken.

N.B.: Oogdruppels toedienen aan kinderen is niet zo makkelijk. Deze methode werkt om bij kinderen toch te kunnen druppelen:

- Laat het kind het hoofd achterover houden en zeg dat het de ogen goed mag/moet dichtknijpen.
- Laat een oogdruppel in de ooghoek vallen en zeg dan dat de ogen open mogen.
- De ogen mogen daarna weer zachtjes gesloten worden. Maar niet te hard dichtknijpen want dan gaat de druppelvloeistof het oog weer uit.
- Druk na het druppelen nog even (zo lang als mogelijk, liefst 3 minuten) de traanbuis dicht. Een ouder kind kan dit zelf doen.

Klinisch relevante interacties met oogmedicatie

Oogmedicatie	Interagerend geneesmiddel	Meer info in Commentaren Medicatiebewaking (versie 2014/15) op blz....
Oogpreparaten o.b.v. <i>beta-blokkers</i> *	↔ diltiazem/verapamil	Blz. 161
Oogpreparaten o.b.v. <i>niet-selectieve beta-blokkers (carteolol, levobunolol, timolol)</i> *	↔ beta2-sympathomimetica	Blz. 205
Oogpreparaten o.b.v. <i>timolol</i> *	↔ insuline/repaglinide/sulfonylureumderivaten	Blz. 52

* Opgelet: de combinatiepreparaten gebruikt bij glaucoom (zie GGR hoofdstuk 16.5.6) bevatten vaak ook een beta-blokker, nl. timolol.